

Η πραγμάτωση της ελευθερίας του ανθρώπου ως στόχος του μαθήματος των Θρησκευτικών

Ορθοδοξία / Θρησκευτική Εκπαίδευση

Κωνσταντίνος Νικολαΐδης, Εκπαιδευτικός

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=151101>]

Για τον απόστολο Παύλο «εικών του Θεού του αοράτου» (Κολοσ . 1, 15-18) είναι ο Χριστός και ο άνθρωπος είναι εικών εικόνας[198]. Ο άνθρωπος έχει ως αρχέτυπο το πρόσωπο του Χριστού[199]. Ο Χριστός λοιπόν καλείται εικόνα του Θεού ως δημιουργική αρχή και έχει φυσικά άμεση και ουσιαστική αναφορά προς το πρόσωπο του Θεού Πατέρα ως απαύγασμα της δόξας του και χαρακτήρας της υπόστασής του. Θεωρείται ως η φυσική εικόνα του Πατέρα[200], σε αντίθεση με την εικόνα του Θεού στον άνθρωπο που είναι θέσει και όχι φύσει. Για αυτόν το λόγο νοείται και σαν χάρισμα που δόθηκε στον άνθρωπο κατά τη δημιουργία του[201].

Στο πρόσωπο του Χριστού, Θεός και άνθρωπος αλληλοπαρατηρούνται σα να βρίσκονται κοντά σε καθρέπτη και αναγνωρίζονται[202]. Γιατί ο Χριστός ως «τύπος του Πατρός» και ο Χριστός «ίδε ο άνθρωπος» ενώνει στον εαυτό του την

εικόνα του Θεού και την εικόνα του ανθρώπου[203]. Γίνεται κατανοητό ότι ο άνθρωπος είναι φτιαγμένος κατ' εικόνα του Τριαδικού Θεού. Η εικόνα δηλώνει σχέση όχι μόνο με τον Θεό αλλά και με τους άλλους ανθρώπους. Κάθε ανθρώπινη ύπαρξη είναι μοναδική, αλλά ο κάθε άνθρωπος μέσα στη μοναδικότητά του έχει δημιουργηθεί για να επικοινωνεί με τους άλλους[204].

Φωτο: Σπύρος Δρόσος

Η ελευθερία του ανθρώπου πηγάζει από την ελευθερία που ο Θεός του παραχώρησε. Η ύπαρξη του ανθρώπου ορίζεται μέσα από τη συνύπαρξη τόσο με τον συνάνθρωπό του όσο και με τον Θεό. Διότι η ύπαρξη είναι συνύπαρξη του ανθρώπου με τον συνάνθρωπο, με τον κόσμο, με τον Θεό. Ύψιστο παράδειγμα συνύπαρξης είναι ο ίδιος ο Θεός. Το άκτιστο ον, ο Θεός, συνυπάρχει με τα κτιστά όντα και αυτά ανάγονται στον άκτιστο δημιουργό τους. Η ενανθρώπιση του ακτίστου είναι ο όρος της θέωσης του κτιστού[205]. Όλα αυτά υπάρχουν επειδή ο Θεός από αγάπη και με αγάπη υπάρχει • από αγάπη ο Θεός ενανθρωπίζεται, για να θεωθεί ο άνθρωπος με ελευθερία. Η ελευθερία είναι ο όρος της αγάπης και η αγάπη το όριο της ελευθερίας[206].

Αυτή την πραγμάτωση της ελευθερίας που αναδεικνύει τον άνθρωπο σε πρόσωπο κοινωνίας και όχι απομόνωσης, καλείται σήμερα το μάθημα των Θρησκευτικών, σε όλες τις βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης, να πραγματώσει. Γιατί το μάθημα των Θρησκευτικών, με την ευρύτερη στοχοθεσία του ως ανθρωπιστικό μάθημα, ως

αγωγή ειρήνης και σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ως παιδεία αλληλεγγύης και κοινωνικής ευαισθητοποίησης, σεβασμού του προσώπου του «άλλου», του διαφορετικού κ.λπ., μπορεί να προσφέρει σημαντική στήριξη στην ανάπτυξη της ταυτότητας των μαθητών και των μαθητριών[207]. Το μάθημα των Θρησκευτικών μπορεί να λειτουργήσει ως μάθημα αντίστασης στις αξίες του έχειν, στον ευδαιμονισμό και στην ικανοποίηση τεχνητών και συνεχώς διογκούμενων αναγκών στο γενικότερο εκδιονυσιασμό της ζωής, στον κίνδυνο η ελευθερία μας να καταποθεί από τις ευδαιμονιστικές ελευθερίες μας. Τα Θρησκευτικά λειτουργούν, όμως, και ως αντίσταση στο έχειν του είναι μας, στην αποθέωση του εαυτού μας, στο στενόκαρδο δικαιωματισμό. Η ύψιστη ελευθερία του χριστιανού είναι η παραίτηση από τα δικαιώματά του για χάρη της αγάπης, είναι το «τέλος του δικαιώματος»[208].

Για το λόγο αυτό, το μάθημα πρέπει να εμπλουτίζεται συνεχώς, λαμβάνοντας υπόψη τα νέα πολιτιστικά και κοινωνικά δεδομένα, με θρησκευολογική ύλη, με φιλοσοφικές θεωρήσεις στις μεγάλες τάξεις, με αναφορές στη συμβολή της θρησκείας και ιδιαίτερα της Ορθοδοξίας, στον πολιτισμό, στον ανθρωπισμό, στην υπόθεση της δικαιοσύνης και της ειρήνης, στην προστασία του περιβάλλοντος κ.α.[209]. Γιατί το μάθημα των Θρησκευτικών πρέπει σήμερα να επιτελέσει το δύσκολο, αλλά καθοριστικής σημασίας μορφωτικό και ανθρωποποιητικό του έργο, μέσα σε ένα πολυδαίδαλο εκπαιδευτικό τοπίο, σε μια εποχή ευρύτερης συνειδητοποιήσεως των ανθρωπολογικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και πνευματικών λειτουργιών της θρησκείας και ενόψει των μεγάλων προκλήσεων των καιρών.

Στο σύγχρονο «σχολείο του Προσώπου», της πολιτισμικής και θρησκευτικής ανομοιογένειας, είναι απαραίτητο να αντιμετωπισθούν τα νέα εκπαιδευτικά δεδομένα με σύγχρονες κοινωνιοεκπαιδευτικές αντιλήψεις. Η εξέλιξη της Πληροφορικής και των Τηλεπικοινωνιών όπως και οι νέες δυνατότητες διαχείρισης των πληροφοριών, καθιστούν αναπόφευκτη την εισαγωγή της Πληροφορικής στην εκπαίδευση και καθώς οι ΤΠΕ διατρέχουν πλέον οριζόντια όλα τα γνωστικά αντικείμενα του Προγράμματος Σπουδών, λειτουργούν ως μέσο υποστήριξης των σύγχρονων παιδαγωγικών προσεγγίσεων και ως εργαλείο επικοινωνίας, διερευνητικής και συνεργατικής μάθησης, ανάπτυξης της κριτικής σκέψης και της δημιουργικής ικανότητας των μαθητών. Έτσι λοιπόν και στην διδασκαλία του θρησκευτικού μαθήματος, οι νέες τεχνολογίες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στις ενέργειες του δασκάλου και των μαθητών και συνδράμουν τον «προσωποκεντρικό» εκπαιδευτικό στην προσπάθειά του να εμπλουτίσει όλο το φάσμα των πλουραλιστικών ικανοτήτων των μαθητών του και να τους βοηθήσει να κατανοήσουν ότι ένας καθοριστικός παράγοντας - όσον αφορά στην πλήρη

αναγνώριση της πολιτισμικής πολυμορφίας - είναι η αντίληψη της κοινής κληρονομιάς που έχει η ανθρωπότητα.

Η χρήση των ΤΠΕ στη διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών του Δημοτικού σχολείου ευνοεί αλλά και προωθεί νέες, εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας που είναι περισσότερο συμβατές με τις σύγχρονες παιδαγωγικές και διδακτικές θεωρίες. Με τον τρόπο αυτό η μάθηση μετατρέπεται σε μια δυναμική διαδικασία κατά την οποία ο μαθητής χτίζει τη γνώση, αποκτά κίνητρο και μπορεί να βρει τη χαρά της ανακάλυψης και της αυτενέργειας.

(συνεχίζεται)

ΤΠΕ = Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας

[198] Π. Νέλλα, Ζώνον θεούμενον. Προοπτικές για μια ορθόδοξη κατανόηση του ανθρώπου (Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός, 1995) σελ. 19.

[199] Π. Νέλλα, όπ. παρ., σελ.35.

[200] Ν. Ματσούκα, όπ. παρ., σ.195.

[201] Δ. Τσάμη, Εισαγωγή στην πατερική σκέψη(Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναράς, 1985) 264.

[202] Π. Ευδοκίμοφ, όπ. παρ., σελ. 86.

[203] Π. Ευδοκίμοφ, Η Ορθοδοξία, σελ. 104.

[204] Κ. Ware, Ο ορθόδοξος δρόμος, ελλ. μτφ. Μ. Πάσχου, (Αθήνα: Εκδόσεις Επτάλοφος, 1984) 62.

[205] Μ. Μπέγζου, Ανατολική ηθική και δυτική τέχνη. Θέματα φυσικής φιλοσοφίας της θρησκείας (Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη, 1993) σελ. 55.

[206] Μ. Μπέγζου, όπ. παρ. σελ. 60.

[207] Κ. Δεληκωσταντή, «Η λειτουργική αγωγή των παιδιών δια μέσου του μαθήματος των Θρησκευτικών», σελ. 187-202, στο Λειτουργική Αγωγή «Μυσταγωγών Σου Κύριε τους μαθητάς εδίδασκες λέγων», Πρακτικά ΙΑ΄Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων Βόλος, 19-21 Οκτωβρίου 2009 (Αθήνα: Κλάδος Εκδόσεων της Επικοινωνιακής και Μορφωτικής υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, 2010)195.

[208] Κ. Δεληκωσταντή, όπ. παρ., σελ. 198.

[209] Κ. Δεληκωσταντή, όπ. παρ., σελ. 197.

<http://bit.ly/2m07sKT>